

บทที่ 4

นโยบาย แผน และโครงการของรัฐที่มีผลต่อพัฒนาการ ตามแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

นโยบาย แผน และการดำเนินการของรัฐเป็นปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญของพัฒนาการพื้นที่ในแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ที่เป็นพื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณระหว่างถนนบางนา-ตราด จนถึงกิโลเมตรที่ 36 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพมหานครอันเป็นนครหลวงและเป็นศูนย์กลางแหล่งอุตสาหกรรมดั้งเดิมที่ยังคงความสำคัญที่สุดของชาติ กับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอันเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรม และประตูสู่นานาชาติแห่งใหม่ของประเทศ เป็นพื้นที่ที่มีนโยบาย แผน และการดำเนินโครงการของรัฐจำนวนมากทั้งในระดับชาติ ระดับภาค และระดับเมืองที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จนอาจเรียกได้ว่า พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์หนึ่งในภาคมหานคร

บทนี้จึงเป็นการรวบรวมนโยบาย แผน และโครงการของรัฐที่มีผลต่อพัฒนาการของเมืองในพื้นที่ศึกษา ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนฯ1 จนถึงแผนฯ 7 โดยในแต่ละช่วงของแผนจะแสดง (1) แนวความคิดหลักของนโยบายชาติ (2) นโยบายการพัฒนาเมือง การวางผังภาคและเมือง (3) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และ (4) โครงการพัฒนาของรัฐ

4.1 ช่วงที่ 1 : แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 และ 2 (พ.ศ. 2504 – 2514)

ช่วงการปูพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลไทยต้องพยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยเร็ว จึงตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นในปี 2493 ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเพื่อการพัฒนาและประสานความช่วยเหลือจากต่างประเทศและได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินการวางผังเศรษฐกิจประเทศในปี 2496 ดำเนินการสำรวจเศรษฐกิจไทยเป็นครั้งแรกระหว่างปี 2500 – 2501 จากนั้นได้มีการออกพระราชบัญญัติ สภาการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ขึ้น ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2515 เป็นหน่วยงานวางแผน ที่ทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุก 5 ปี (วิรัตน์, 2540)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 และ 2 นี้เป็นช่วงการปูพื้นฐานทางเศรษฐกิจก้าวเข้าสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชน โดยเป็นการกำหนดโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

4.1.1 นโยบายด้านการพัฒนาเมือง

มีแนวความคิดในการลดอัตราการเติบโตของกรุงเทพมหานครโดยการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค เห็นความสำคัญของการผังเมืองโดย กำหนดให้มีการวางผังนครหลวงซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาระบบถนน และโครงข่ายสาธารณูปโภคเพื่อให้พระนครและธนบุรีถูกสุขลักษณะ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2504)

4.1.2 การผังเมือง

การดำเนินการด้านผังเมืองในช่วงนี้ ได้มีการวางผังเมืองที่ครอบคลุมพื้นที่ศึกษา 3 ผัง แต่ปรากฏว่า ผังเมืองทั้ง 3 ไม่ได้ได้รับการประกาศเป็นกฎหมาย แต่มีแนวคิดบางส่วนที่หน่วยราชการนำไปดำเนินการตามอยู่บ้าง แต่เมื่อขาดการดำเนินการในส่วนอื่นๆให้สอดคล้องกัน จึงไม่นำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างได้รับการวางผัง การดำเนินการผังเมืองในช่วงนี้ได้แก่

1) ผัง The Greater Bangkok Plan 1990 ดำเนินการในปี พ.ศ. 2501 เป็นผังเมืองผังแรกของประเทศที่วางโดย ผู้เชี่ยวชาญ Litchfield Whiting Powe & Associates ตามความช่วยเหลือจากรัฐบาลอเมริกัน ครอบคลุมพื้นที่เมืองกรุงเทพมหานครและบางส่วนของจังหวัดสมุทรปราการ และนนทบุรี กำหนดเป้าหมายในปี พ.ศ. 2533 ครอบคลุมพื้นที่ 450 ตารางกิโลเมตร ประชากร 4.5 ล้านคน (สำนักผังเมือง, 2514) (แผนที่ 4.1)

ผังได้กำหนดให้มีการกระจายอุตสาหกรรมไปตั้งที่จังหวัดสมุทรปราการบริเวณอำเภอเมือง และกิโลเมตรที่ 30 ถนนสุขุมวิท ซึ่งต่อมารัฐบาลได้ดำเนินการตามและทำให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางด้านอุตสาหกรรมเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานคร

ในส่วนที่เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา ผัง Litchfield ได้กำหนดแนวเส้นทางถนนบางนา-ตราดไว้เป็นโครงการในอนาคต นอกจากนั้นยังเสนอให้มีการสร้างสนามบินนานาชาติแห่งที่สองด้วย

2) ผังนครหลวงฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 ดำเนินการในปี 2514 พร้อมกับการดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติการผังเมือง ผังนครหลวงฉบับที่ 1 ได้มีการกำหนดเขตภาคนครหลวงอันเป็นพื้นที่ภายใต้ชายอิทธิพลของกรุงเทพมหานครเป็น 3 พื้นที่คือ (1) บริเวณชายอิทธิพลชั้นนอกรัศมี 200-300 กิโลเมตร ให้เป็นกลุ่มที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดของประเทศโดยเฉพาะอุตสาหกรรมมูลฐาน (Basic Industries) และให้มีการลงทุนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ท่าเรือน้ำลึก สนามบินแห่งใหม่ และทางรถไฟสายใหม่ด้วย (2) บริเวณชายอิทธิพลชั้นกลางในรัศมี 75 กิโลเมตร พัฒนาแหล่งชุมชนใน 5 แฉก ชลบุรี ฉะเชิงเทรา อโยธยา นครปฐม และสมุทรสงคราม ให้เป็นเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (3) บริเวณชายอิทธิพลชั้นใน ในรัศมี 25 กิโลเมตร ให้เป็นแหล่งชุมชนหนาแน่น

นอกจากนั้น ได้เสนอแนวความคิดเรื่องเมืองใหม่ในเมืองเดิม โดยเสนอให้มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นใน 3 จังหวัดได้แก่ ชลบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร และพัฒนาเป็นเมืองที่สมบูรณ์ในตัวเอง

เนื่องจากไม่ได้รับการประกาศเป็นกฎหมาย จึงไม่มีผลบังคับใช้การดำเนินการตามซึ่งมีผลต่อพื้นที่ศึกษา มีเพียงการก่อสร้างถนนบางนา-บางปะกง ซึ่งเป็น 1 ใน 5 ของการเชื่อมโยงไปยังชุมชน 5 แฉกตามแนวความคิดของผัง

3) ผังเมืองรวมสมุทรปราการ 2531 ดำเนินการในปี 2508 เนื่องจากในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จังหวัดสมุทรปราการมีการเติบโตด้านอุตสาหกรรมสูงมาก จึงมีความพยายามในการวางผังเมืองรวม โดยจัดทำรายงานวิจัยที่เน้นเฉพาะพื้นที่เทศบาลเมืองสมุทรปราการ แต่ไม่ได้รับการประกาศเป็นกฎกระทรวงจึงไม่มีผลในทางปฏิบัติ ผังฉบับนี้แสดงให้เห็นว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวการพัฒนากระจุกตัวในเขตเทศบาลเป็นสำคัญ

4.1.3 นโยบายด้านการอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุน

ก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ประเทศไทยมีการผลิตด้านอุตสาหกรรมน้อยมาก มีอัตราส่วนการผลิตอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ 12 ของผลผลิตมวลรวมของชาติ ในปี 2507 รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน จนในปี 2502 ธนาคารโลกได้เสนอให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง จึงได้กำหนดให้อุตสาหกรรมเป็นตัวนำในการพัฒนาเศรษฐกิจ และเร่งส่งเสริม

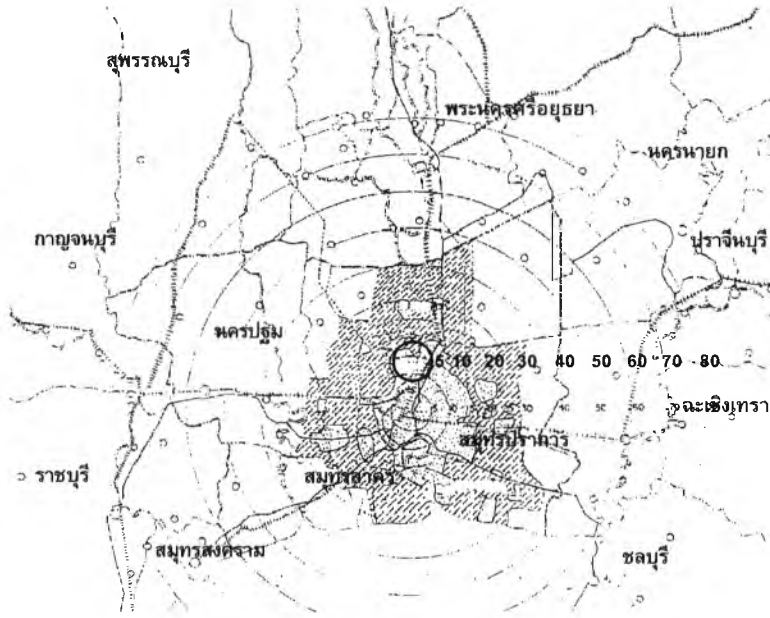
แผนที่ 4.1 The Greater Bangkok Plan 1990

เขตสถาบัน มหาวิทยาลัย	บริเวณนิเวศสิ่งแวดล้อมแบบผสม	บริเวณอุตสาหกรรม	แหล่งน้ำ
เขตภาคีสถาปน	บริเวณศึกษาศึกษาพัฒนาภาษาสูง	บริเวณเกษตรกรรม	
เขตสาธารณูปโภค	บริเวณพิชิตภัยความมั่นคงของ	บริเวณที่พักผ่อนนันทนาการ	

ผังลิขิต์ฟิลด์
การขึ้นที่ดิน พ.ศ. 2514
สำนักงานผังเมืองกรุงเทพมหานคร

แผนที่ 4.2 ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พ.ศ. 2543

วิทยานิพนธ์ :
พัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมือง
ในภาคมหานคร: กรณีศึกษาแนว
แกนด้านตะวันออกของ
กรุงเทพมหานคร

แสดง
แผนที่ 4.1 The Greater Bangkok Plan 1990
แผนที่ 4.2 ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล พ.ศ. 2543

ที่มา : สำนักผังเมือง, 2514
สำนักผังเมือง, 2522

มาตราส่วน

การลงทุน มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนถึง 2 ครั้ง และจัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม” ขึ้นโดยให้มีระบบบริหารที่แตกต่างจากระบบราชการ กำหนดมาตรการสนับสนุนการลงทุนอุตสาหกรรมโดยภาคเอกชนและการลงทุนจากต่างประเทศ เน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (ศิววงศ์, 2534) (ภาคผนวก ค.)

4.1.4 โครงการพัฒนาของรัฐ

ตามนโยบายการเร่งก่อสร้างเส้นทางคมนาคม ซึ่งถือเป็น โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของแผนพัฒนาฉบับที่ 1 และ 2 นี้ จึงเกิดการก่อสร้าง ถนนบางนา-บางปะกงขึ้นในปี พ.ศ. 2509 และถนนบางนา-ตราด ซึ่งเป็นถนนทางหลวงระหว่างภาคที่เชื่อมโยงกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออกของประเทศ มีความยาว 400 กิโลเมตร ขึ้นในปี พ.ศ. 2512 อันเป็นแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมือง กรณีศึกษาตามงานวิจัยนี้

จะเห็นได้ว่า นโยบายการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 และ 2 ที่ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ได้ทำให้เกิดการพัฒนาถนนบางนา-ตราด และเกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ที่ตั้งอยู่ในทิศทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร อันเป็นก้าวแรกที่น่าไปสู่ พัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

4.2 ช่วงที่ 2 : ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 และ 4 (พ.ศ. 2515-2524) ช่วงให้ความสำคัญแก่การผังเมือง

ในช่วงนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่สำคัญ 2 ประการ คือ การเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นการประสานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเข้าด้วยกัน เปลี่ยนจากการพัฒนารายโครงการ มาสู่ การกำหนดแนวทางการพัฒนาโดยรวมขึ้นก่อนแล้วจึงวางโครงการ และมาตรการแต่ละสาขาให้สอดคล้องกับการพัฒนาโดยรวมนั้น ทำให้เกิดการให้ความสำคัญต่อการวางแผนทั้งในระดับภาคและเมือง ระบุให้มีการประกาศพระราชบัญญัติการผังเมืองในระยะแรกของแผน

ในช่วงปลายของแผนฯ 3 เกิดปัญหาเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนาม และวิกฤตการณ์น้ำมัน เกิดการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองหลวง ทำให้กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเติบโตอย่างรวดเร็ว เกิดความแออัดขาดแคลนสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ทำให้ต้องมีนโยบายการชะลอการเติบโตของกรุงเทพมหานครอย่างจริงจัง

4.2.1 นโยบายการพัฒนาเมือง

เพื่อชะลอการเติบโตของกรุงเทพมหานคร แผนพัฒนาฉบับที่ 3 จึงให้ความสำคัญแก่การวางแผนพัฒนาภาคและเมืองหลักในภูมิภาคเพื่อเป็นศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคและเป็นวิธีการลดปัญหาความแออัดของกรุงเทพมหานครในระยะยาวโดยการป้องกันการอพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร

นโยบายสำหรับการพัฒนากรุงเทพมหานคร ก็มุ่งเน้นการชะลอการเติบโตของเมืองโดยให้กระจายแหล่งอุตสาหกรรมออกไปจากเมืองหลวง พัฒนากรุงเทพมหานคร ชุมชนชานเมือง และชุมชนรอบนอก ในลักษณะเมืองหลายศูนย์กลาง (Poly-centric) และให้จำกัดการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการในเมืองหลวงลง ให้ย้ายท่าเรือสากล ย้ายหน่วยงานและกิจกรรมของรัฐทุกประเภทออกจากกรุงเทพมหานคร อีกทั้งวางมาตรการควบคุมการย้ายถิ่นเข้านครหลวงโดยนโยบายภาษี ซึ่งนับเป็นการ

กำหนดนโยบายจำกัดการเติบโตของกรุงเทพมหานครที่รุนแรงที่สุด นอกจากนั้นในการแก้ปัญหานครหลวง โดยเร่งดำเนินการให้เป็นไปตามผังนครหลวงฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 และจัดตั้งหน่วยงานบริหารรวมของนครหลวง ที่ครอบคลุมเนื้อที่ 4 จังหวัดได้แก่ พระนคร ธนบุรี สมุทรปราการ และนนทบุรีด้วย

4.2.2 การผังเมือง

ผลจากการกำหนดนโยบายดังกล่าว ทำให้มีการดำเนินการด้านผังเมืองดังนี้

1) การออกพระราชบัญญัติผังเมือง 2518 เป็นการดำเนินการตามนโยบายที่ทำให้การผังเมืองบทบาทเพิ่มขึ้นตามกฎหมาย

2) ผังนครหลวง 2543 ดำเนินการในปี 2518 เป็นผังที่ไม่ได้รับการประกาศเป็นกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติผังเมือง จึงไม่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย แต่มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการในพื้นที่ศึกษาอยู่บ้าง กล่าวคือ ได้เสนอให้มีการสร้างเมืองบริวารของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สมุทรปราการ พระประแดง ชลบุรี พัทยา แหลมฉบัง ซึ่งอยู่ในแนวทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร และนนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร เป็นโครงสร้างชุมชนหลายศูนย์กลางโดยการแบ่งชุมชนออกเป็นหลายระดับ มีการเสนอระบบทางด่วน ท่าเรือ-ดอนเมือง ท่าเรือ-ดาวคะนอง และท่าเรือ-บางนา-ตราด และเสนอสนามบินหนองงูเห่า สถานีขนส่งสินค้า ท่าเรือแหลมฉบัง และเส้นทางรถไฟไปท่าเรือน้ำลึก (สำนักผังเมือง, 2518)

3) ผังเมืองรวมกรุงเทพและปริมณฑล 2543 ดำเนินการในปี 2522 ไม่ได้รับการประกาศเป็นกฎกระทรวง จึงไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย เป็นผังที่ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครและ 5 จังหวัดปริมณฑล โดยแบ่งเป็น (1) พื้นที่ชั้นในในรัศมี 20-25 กิโลเมตร ในเขตวงแหวนรอบนอก (2) พื้นที่รั้วสีเขียว (Greenbelt หรือ Protection zone) ควบคุมการเติบโตของเมืองในรัศมี 25-30 กิโลเมตร เป็นพื้นที่รับน้ำ และ (3) พื้นที่ชั้นนอก เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและเป็นที่ตั้งของเมืองใหม่สมบูรณ์แบบหรือเมืองพักอาศัย(แผนที่ 4.2)

ผังเมืองรวมกรุงเทพและปริมณฑล 2543 นี้แสดงให้เห็นแนวถนนบางนา-ตราดและพื้นที่ศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่รั้วสีเขียวและปรากฏพื้นที่เมืองใหม่บางพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่เมืองพักอาศัยอยู่ท่ามกลางพื้นที่สีเขียวนั้น

แม้ผังเมืองทั้ง 2 ผังยังไม่ได้มีการประกาศเป็นกฎหมาย แต่แนวความคิดของผังบางส่วนมีการนำไปดำเนินการในภายหลัง ไม่ว่าจะเป็นสนามบินหนองงูเห่า ระบบทางด่วน และท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้มีผลต่อการพัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา และยังเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเมืองในช่วงแผนฯ ต่อไปด้วย

4.2.3 นโยบายด้านอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุน

มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายโดยก้าวเข้าสู่การมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกควบคู่ไปกับนโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และเน้นนโยบายการกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค ทำให้ในปี 2516 มีการกำหนดเขตส่งเสริมการลงทุนขึ้นเป็นครั้งแรกใน 23 จังหวัดทั่วประเทศเพื่อต้องการลงทุนออกจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และต่อมาในปี 2520 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เพื่อเร่งให้มีการลงทุนจากต่างประเทศ เป็นผลให้เกิดการนำเข้าสินค้าทุน สินค้าระดับกลาง และวัตถุดิบจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการผลิตสินค้าสำเร็จรูป เช่น เส้นใยประดิษฐ์ พลาสติก และชิ้นส่วนรถยนต์ขึ้น (สิววงศ์, 2534) เกิดการขยายตัวของการส่งออกตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมา (มนู, 2533) และในขณะเดียวกันก็เกิดความไม่สมดุลในอุตสาหกรรมในประเทศ เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยเข้าไปอยู่

ภายใต้ระบบจัดสรรแรงงานนานาชาติ (International Division Of Labor) (Jica , 1989) พร้อมกันนั้น ได้มีการปรับเขตส่งเสริมการลงทุนใหม่เป็น 4 ภาคของประเทศ และเพิ่มการส่งเสริมในเขตนิคมอุตสาหกรรม ทำให้นิคมอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้รับการส่งเสริมการลงทุนด้วย

4.2.4 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการในพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย

1) โครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมสายหลัก มีถนนสายสำคัญที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ ได้แก่ ถนนเทพารักษ์ในปี พ.ศ. 2515 เป็นถนนคู่ขนานกับถนนบางนาตราด ถนนกิ่งแก้ว แล้วเสร็จ ในปี พ.ศ. 2519 ตัดผ่านถนนบางนา – ตราด ที่กิโลเมตรที่ 15 และถนนศรีนครินทร์แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2520 ตัดผ่านถนน บางนา – ตราด บริเวณที่กิโลเมตรที่ 4

2) โครงการเมืองใหม่บางพลี ที่บริเวณกิโลเมตรที่ 23 ถนนบางนา – ตราด เป็นโครงการของการเคหะแห่งชาติที่จะสร้างเมืองใหม่ที่สมบูรณ์ในตัวเอง โดยมีทั้งแหล่งงานอันได้แก่นิคมอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย และองค์ประกอบชุมชนในพื้นที่ 4,469 ไร่ ให้มีประชากร 130,000 คน ให้แล้วเสร็จในปี 2533 โดยมีวัตถุประสงค์ 6 ประการ คือ (1) เพื่อบรรเทาปัญหาขาดแคลนที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร (2) เพื่อลดอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วของกรุงเทพมหานคร (3) เพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรติดขัดในกรุงเทพมหานคร (4) เพื่อป้องกันการใช้ที่ดินผิดประเภท หรือการใช้ที่ดินอย่างขาดการวางแผนในพื้นที่ชานเมือง (5) เพื่อสร้างแหล่งงานให้กับประชากร และ (6) เพื่อสร้างระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่เหมาะสมกับการขยายตัวของเมือง โดยคาดว่าครึ่งหนึ่งของประชากรของเมืองใหม่จะประกอบอาชีพภายในเมืองใหม่ (การเคหะแห่งชาติ , 2535 : 4 – 5) (แผนที่ 4.4)

ในการจะบรรลุวัตถุประสงค์ให้เมืองใหม่บางพลีเป็นเมืองที่สมบูรณ์ในตัวเองนั้น การเคหะแห่งชาติตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารพัฒนาเอเชียได้พยายามให้มีการออกพระราชกฤษฎีกาควบคุมไม่ให้เกิดการพัฒนาโดยรอบพื้นที่เมืองใหม่ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ การเคหะแห่งชาติจึงดำเนินการพัฒนาเฉพาะในพื้นที่เมืองใหม่ ภายในเมืองใหม่ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรม 891 ไร่ จำนวนโรงงาน 114 โรง พื้นที่อยู่อาศัย 1,426 ไร่ จำนวนประมาณ 25,000 ครั้วเรือน ย่านการค้า ส่วนบริการชุมชน และสวนสาธารณะ ย่านธุรกิจการค้าค่อนข้างสมบูรณ์ ที่ประกอบด้วยย่านการค้าตั้งแต่ระดับละแวกบ้าน ระดับชุมชนจนถึงระดับเมือง , สถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา, สนามกีฬาระดับจังหวัด เป็นพื้นที่รวมกัน ประมาณ 815 ไร่ การเคหะแห่งชาติเริ่มจัดซื้อที่ดินในปี พ.ศ. 2519 (ในช่วงแผนฯ 3) และเริ่มก่อสร้างในปี 2523 (ในช่วงแผนฯ 4) และแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 วาระ วาระที่ 1 บนพื้นที่ประมาณ 1,665 ไร่ ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรม 476 ไร่ ที่อยู่อาศัย 5,205 ครั้วเรือน และองค์ประกอบชุมชน ได้แก่ ตลาดสด โรงเรียน สนามกีฬา สถานีอนามัย และอื่น ๆ ก่อสร้างแล้วเสร็จและบรรจุผู้อยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2527 (ในช่วงแผนฯ 5) โครงการวาระที่ 2 ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรม 415 ไร่ ที่อยู่อาศัย 8,327 หน่วย ดำเนินการขายนิคมอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2530 (ในช่วงแผนฯ 7) และที่อยู่อาศัยแล้วเสร็จระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2539 นอกจากนี้โครงการยังเหลือส่วนที่ยังไม่ได้ดำเนินการอีกประมาณ 1,500 ไร่ เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่ยังไม่ได้ก่อสร้างประมาณ 11,000 หน่วย ย่านศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมือง ศูนย์ราชการของเมือง และสวนสาธารณะระดับเมือง

จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) โครงการเมืองใหม่บางพลียังไม่สามารถดำเนินการพัฒนาในส่วนที่เหลือได้ ภายในเมืองใหม่จึงประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย และองค์ประกอบชุมชนในระดับย่าน (District Center) เท่านั้นยังไม่เป็นเมืองที่สมบูรณ์ในตนเองตามวัตถุประสงค์ได้

ธนาคารพัฒนาเอเชียได้ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญมาประเมินผลการดำเนินงานโครงการในปี 2533 ให้ข้อสรุปว่า “เมืองใหม่บางพลีไม่สามารถพัฒนาจนถึงระดับที่เป็นศูนย์กลางการเติบโตที่เป็นพลวัต และพึ่งพาตนเองได้ ไม่สามารถไปถึงจุดวิกฤติล่างของจำนวนประชากร ไม่สามารถสร้างโครงสร้างทางกายภาพและกิจกรรมทางการค้าและเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วเกิดการขยายตัวเมืองตามแนวเส้นทางถนนสายหลักไปสู่โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เมืองใหม่บางพลีจึงตกอยู่ในอันตรายของการถูกกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตของเมืองโดยไม่ได้รับการวางแผน (Unplanned Urbanization)” (ADB, 1990)

3) โครงการสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 ของกรุงเทพฯ ตั้งอยู่ที่ตอนเหนือของถนนบางนาตราด บริเวณกิโลเมตรที่ 14 – 16 อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ประมาณ 20,000 ไร่ (32 ตารางกิโลเมตร) เป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากข้อเสนอของผิง Litchfield และในช่วงแผนฯ 4 นี้ บริษัทที่ปรึกษา TAMS ได้ทำการเปรียบเทียบพื้นที่ที่จะใช้ก่อสร้าง 3 พื้นที่ และในปี 2526 (ช่วงแผนฯ 5) รัฐบาลได้ว่าจ้างบริษัท NACO ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

โครงการสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 ของกรุงเทพฯ หรือสนามบินหนองงูเห่า หรือในปัจจุบันเรียกว่าสนามบินสุวรรณภูมินี้ได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีในปี 2534 (ช่วงแผนฯ 6) จากนั้นได้มาการศึกษาแผนแม่บทและความเป็นไปได้สำหรับพื้นที่โดยรอบสนามบินนานาชาติแห่งที่สองในปี 2537 (ช่วงแผนฯ 7) และในปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) กำลังดำเนินการถมดินและออกแบบรายละเอียดอยู่

4) โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 1 (พ.ศ. 2524 – 2537)

เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานคร ไปสู่พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อเป็นแหล่งจ้างงานใหม่ สร้างฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่แข่งขันกับตลาดโลกได้ เปิดประตูใหม่ของประเทศเชื่อมโยงกับเส้นทางการขนส่งทางเรือของโลก พร้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่อยู่ติดกับท่าเรือ โดยมีพื้นที่เป้าหมายได้แก่ (1) พื้นที่แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ให้เป็นเมืองท่าสมัยใหม่มีท่าเรือน้ำลึกและแหล่งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่ปราศจากมลพิษ (2) พื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยองให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมโดยเน้นอุตสาหกรรมที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นแหล่งวัตถุดิบและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

พร้อมกันนั้นให้มีการพัฒนาระบบชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกทั้งที่เป็นชุมชนเดิมและชุมชนใหม่ ได้แก่ (1) ชลบุรีให้เป็นศูนย์กลางภูมิภาคในเชิงธุรกิจการค้าและการบริหารงานภาครัฐ (2) แหลมฉบัง ให้เป็นเมืองท่าสมัยใหม่ของประเทศ (3) พัทยาให้เป็นเมืองท่องเที่ยว และศูนย์การพาณิชย์และธุรกิจ (4) มาบตาพุด ให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และ (5) ระยอง ให้เป็นศูนย์บริการ และฐานการศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยี โดยคาดการณ์ว่าจะมีการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม 300,000 คน

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 1 เริ่มดำเนินการในปี 2524 เป็นช่วงปลายแผนฯ 4 เปิดดำเนินการนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ในปี 2525 และในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ในปี 2528 ในช่วงของแผนฯ 5 ในช่วงของแผนฯ 6 เป็นช่วงที่มีการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมโดยภาคเอกชนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมากที่สุด เฉพาะที่ร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรมมีถึง 6 นิคมเป็นพื้นที่ถึง 20,683 ไร่ 307 โรงงาน ในช่วงของแผนฯ 7 อีก 2 นิคมมีพื้นที่ 7,128 ไร่ 67 โรงงาน (การนิคมอุตสาหกรรม, 2544)

ผลจากการประเมินโครงการในปี 2543 พบว่า โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 1 นี้ทำให้เกิดการลงทุนทั้งจากภาครัฐและเอกชนประมาณ 420,000 ล้านบาท เกิดการจ้างงาน 460,000 คน เป็นการจ้างงานทางตรงในภาคอุตสาหกรรม 127,000 คน เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่ม

ขึ้น 3 เท่า และมีผลผลิตอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 3.2 เท่า แต่พื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกยังทำหน้าที่เป็นเพียงเมืองบริวารของกรุงเทพมหานคร ที่ยังคงต้องพึ่งพาและเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร โดยที่ประตูส่งออกยังคงอยู่ที่ท่าเรือคลองเตย และแรงงานฝีมือส่วนใหญ่ไม่ย้ายครอบครัวไปจากกรุงเทพมหานคร

5) มาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

ในช่วงแผนฯ 3 และแผนฯ 4 นี้มีการออกกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ (1) ประกาศคณะปฏิวัติที่ 311 ออกในปี พ.ศ. 2515 ห้ามปลูกสร้างโรงงานในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ และ (2) ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2521 ห้ามการก่อสร้างอาคารบางชนิดในกรุงเทพมหานครซึ่งรวมถึงอาคารประเภทโรงงาน การห้ามการก่อสร้างโรงงานตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมต้องหาพื้นที่ที่มีศักยภาพรองจากพื้นที่ทั้งสอง และพื้นที่พัฒนาตามแนวแกนระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะตอนใต้ใกล้กรุงเทพมหานคร คือในบริเวณพื้นที่ศึกษา (BECD) ก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสุด

จะเห็นได้ว่า ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 และ 4 นี้เป็นช่วงที่มีนโยบาย แผน และการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่พัฒนาตามแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครนี้เป็นจำนวนมาก โดยในส่วนแผนและผังเมืองที่ไม่ปรากฏผลในทางปฏิบัติที่กำหนดให้พื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในแถบริ้วสีเขียวที่เป็นตัวจำกัดการเติบโตของเมือง และมีเมืองใหม่บางพลีเป็นพื้นที่เมืองที่ล้อมรอบด้วยพื้นที่สีเขียว และในส่วนที่มีการดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนาโครงการเมืองใหม่บางพลี และการก่อสร้างระบบโครงข่ายคมนาคมเชื่อมต่อจากแนวแกนเพิ่มเติม ผลจากการพัฒนาโดยขาดการดำเนินการด้านการผังเมือง จะทำให้ปรากฏรูปแบบการพัฒนาตามแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมือง ซึ่งจะนำเสนอในบทต่อไป

4.3 ช่วงที่ 3 : ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และ 6 (พ.ศ. 2525-2534) ช่วงปรับกลยุทธ์การพัฒนาโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ได้สรุปผลจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมา 20 ปี ว่าทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น 14 เท่า จากฐานเศรษฐกิจที่มีมูลค่า 60,000 ล้านบาทในปี 2504 เพิ่มเป็น 817,000 ล้านบาทในปี 2524 มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 16 เท่าตัว และในอีก 5 ปีข้างหน้า(ในปี พ.ศ. 2519) ประเทศจะก้าวไปสู่ “ประเทศกึ่งอุตสาหกรรม” ที่ทำให้รายได้ส่วนบุคคลเพิ่มเป็น 2 เท่า พร้อมกันนั้นได้ชี้ให้เห็นปัญหาความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรทางเศรษฐกิจสภาวะแวดล้อมทางสังคม และการพัฒนาที่ไม่กระจายไปถึงประชาชนในชนบท

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 นี้จึงจะเป็นการพัฒนาประเทศ “แนวใหม่” โดยเป็นการกำหนดแผนนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เน้นการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจมากกว่ามุ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มุ่งสร้างความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปรับกลยุทธ์การพัฒนามายึดพื้นที่เป็นหลัก (Area Approach) เปลี่ยนจากการวางแผน รายสาขา รายโครงการ มาเป็นแผนงานเชื่อมโยงเพื่อแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ เน้นการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ปรับปรุงระบบการจัดการจัดทำแผนปฏิบัติทุก 3 ปี และเน้นความร่วมมือจากเอกชน

4.3.1 นโยบายด้านการพัฒนาเมือง

ในแผนฯ 5 ระบุว่านโยบายการชะลอการขยายตัวของกรุงเทพมหานครตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ไม่เกิดผลในเชิงปฏิบัติ โครงการพัฒนาเป็นโครงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ทำให้บางโครงการกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความแออัดแก่กรุงเทพมหานครมากขึ้นทำให้กรุงเทพมหานครใหญ่กว่าเมืองลำดับสองคือ เชียงใหม่กว่า 50 เท่า ดังนั้นต้องมีการพัฒนาระบบเมืองของประเทศ เพื่อชะลอการขยายตัวของกรุงเทพมหานครโดยคัดเลือกพื้นที่เฉพาะ 5 แห่งได้แก่ (1) พื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลัก อันเป็นต้นกำเนิดของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อไป (2) พื้นที่เฉพาะในภาคตะวันออก (3) พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภาคเหนือตอนบน (4) พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (5) การพัฒนา “เมืองหลัก” “เมืองรอง” และ “ชุมชนชนบท”

ในบทนี้ได้กำหนดผังนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการตามแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพอันเป็นพื้นที่ศึกษา 2 ผัง ได้แก่

1) ผังเค้าโครงกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (แผนที่ 4.5)

ผังเค้าโครงกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีพื้นที่เป้าหมายครอบคลุมกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ให้มีประชากร 8.3 ล้านคนในปี 2519 โดยกระจายกิจกรรมเศรษฐกิจไปยังชุมชนหลักในเขตปริมณฑล 5 จังหวัด สนับสนุนให้มีการวางผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะแก่กรุงเทพมหานครและชุมชนหลักในปริมณฑลเหล่านั้น และกำหนดให้มีองค์กรพิเศษและกฎหมายข้อบังคับเพื่อให้มีการดำเนินงานตามแผน

แนวความคิดในการวางผังเค้าโครงกรุงเทพมหานครยังอยู่ในกรอบความคิดของการจำกัดการเติบโตของเมืองโดยการใช้แถบพื้นที่เกษตรกรรมล้อมรอบเมืองกำหนดศูนย์กลางเมืองแบบหลายศูนย์กลางผังครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของงานวิจัยฉบับนี้โดยพื้นที่ศึกษาตามแนวนอนบางนา-ตราดทั้งหมดถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียวสงวนไว้เพื่อการเกษตร มีเพียงชุมชนบางพลี-บางบ่อที่ผังระบุให้เป็นบริเวณการใช้ที่ดินในลักษณะหนาแน่นอันดับรองอยู่ท่ามกลางพื้นที่สีเขียว

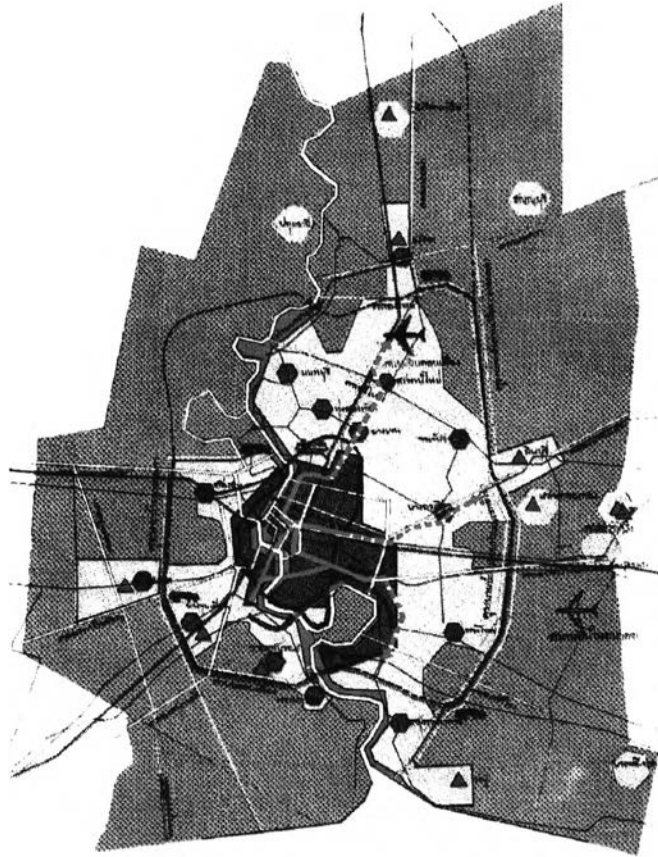
มาตรการพัฒนาภายใต้ผังเค้าโครงกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนี้ประกอบด้วย (1) การโยกย้ายกิจกรรมบางประเภทออกและจำกัดกิจกรรมท่าเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมหลักในกรุงเทพมหานคร (2) สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (3) สนับสนุนให้มีการจัดทำผังเค้าโครงระดับภาค ผังเค้าโครงระดับเมืองศูนย์กลางกรุงเทพมหานคร

2) แผนพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก (แผนที่ 4.6)

แผนนโยบายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นศูนย์กลางความเจริญและแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลักของประเทศ เนื่องจากพื้นที่นี้มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสูงสุดและมีความได้เปรียบด้านที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงกับทั้งกรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งแรงงานและวัตถุดิบ นอกจากนี้ยังมีท่าเรือน้ำลึกอันเป็นช่องทางเข้าออกที่สำคัญของสินค้าโดยได้กำหนดให้บริเวณมาบตาพุดเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลัก เช่น อุตสาหกรรมแยกก๊าซ อุตสาหกรรมปิโตรเคมีคอล และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อม โดยให้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และนโยบายเค้าโครงการใช้ที่ดินที่กำหนดแหล่งที่ตั้งของเมืองในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางประสานการลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน และให้มีแผนพัฒนาเมืองหลักทั้ง 3 รวมทั้งโครงการพัฒนาเมืองใหม่ที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม

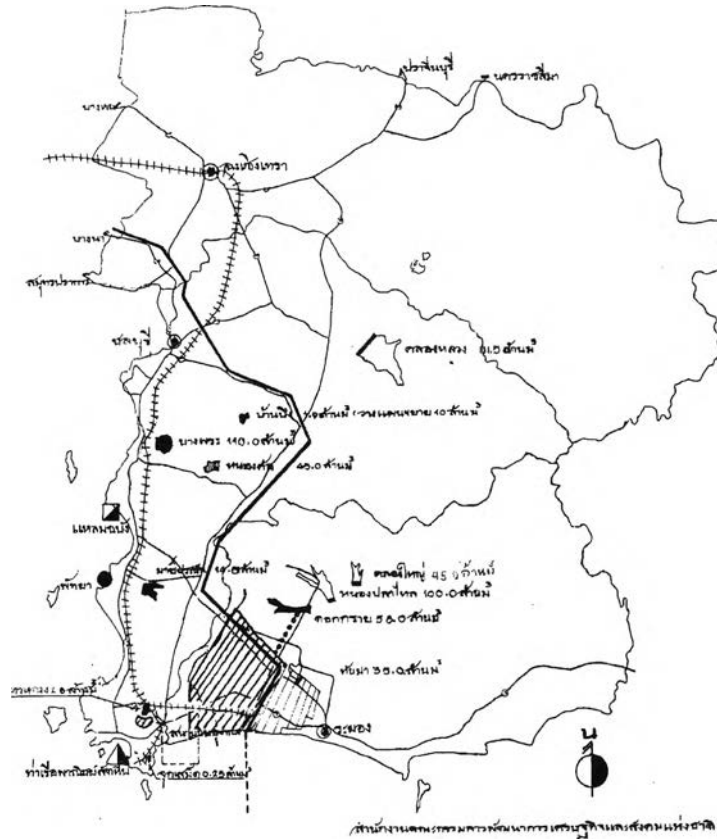
นโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกส่งผลต่อการพัฒนาเมืองตามแนวแกนระหว่างเมืองในพื้นที่ศึกษา ทำให้เกิดแรงดึงดูดการพัฒนาเป็น 2 ขั้วได้แก่ กรุงเทพมหานครขั้วหนึ่งและพื้นที่

แผนที่ 4.5 ผังเค้าโครงกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

- ผังเค้าโครงเมืองกรุงเทพมหานคร**
- พื้นที่สีเขียว: สวนสาธารณะ
  - พื้นที่สีเทา: เขตเมืองเก่า
  - พื้นที่สีน้ำเงิน: เขตอุตสาหกรรม
  - พื้นที่สีน้ำตาล: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีส้ม: เขตเมืองขยาย
  - พื้นที่สีขาว: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีฟ้า: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีชมพู: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีม่วง: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีเขียวเข้ม: สวนสาธารณะ
  - พื้นที่สีเทาเข้ม: เขตเมืองเก่า
  - พื้นที่สีน้ำเงินเข้ม: เขตอุตสาหกรรม
  - พื้นที่สีน้ำตาลเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีส้มเข้ม: เขตเมืองขยาย
  - พื้นที่สีขาวเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีฟ้าเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีชมพูเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีม่วงเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีเขียวเข้ม: สวนสาธารณะ
  - พื้นที่สีเทาเข้ม: เขตเมืองเก่า
  - พื้นที่สีน้ำเงินเข้ม: เขตอุตสาหกรรม
  - พื้นที่สีน้ำตาลเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีส้มเข้ม: เขตเมืองขยาย
  - พื้นที่สีขาวเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีฟ้าเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีชมพูเข้ม: เขตเมืองใหม่
  - พื้นที่สีม่วงเข้ม: เขตเมืองใหม่

แผนที่ 4.6 แผนพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก
ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

แผนที่โครงการพัฒนาตึกรานบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจภาคตะวันออก

- ถนน
- แนวท่อส่งก๊าซธรรมชาติ
- อ่างเก็บน้ำที่กำลังก่อสร้าง
- แนวท่อส่งน้ำ
- เขตอุตสาหกรรมและชุมชนเมืองที่กำหนด
- ทางรถไฟ
- อ่างเก็บน้ำที่สร้างเสร็จแล้ว
- อ่างเก็บน้ำที่จะวางแผนต่อไป

วิทยานิพนธ์:
พัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมือง
ในภาคมหานคร: กรณีศึกษาแนว
แกนด้านตะวันออกของ
กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 4.5
ผังเค้าโครงกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

แผนที่ 4.6
แผนพัฒนาพื้นที่สามจังหวัด
ชายฝั่งทะเลตะวันออกในแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 5

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มาตราส่วน

ชายฝั่งทะเลตะวันออกอีกข้างหนึ่ง ทำให้พื้นที่ศึกษามีความสำคัญเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้นกว่าช่วงก่อนแผนฯ 5 เป็นอย่างมาก

นโยบายการพัฒนาเมืองในแผนฯ 6 ยังคงเป็นแนวทางเดียวกับแผนฯ 5 โดยใช้กลยุทธ์การกระจายการพัฒนาาระบบเมืองและสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ๆ เพื่อลดอัตราการเติบโตของกรุงเทพมหานคร พร้อมกับการบริหารจัดการเมืองในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้ 3 บริเวณคือ (1) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (2) ระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค และ (3) พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่อื่น ๆ ในส่วนแนวทางการบริหารจัดการเมือง กรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายเป็น 4 บริเวณคือ (1) พื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจชั้นใน (2) พื้นที่ชานเมืองที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว (3) พื้นที่ย่านอุตสาหกรรม (4) พื้นที่ส่วนที่เหลือและปริมณฑล โดยได้กำหนดให้พื้นที่บางพลีซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา เป็นพื้นที่ย่านอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับอำเภอเมืองสมุทรปราการ และพระประแดง

4.3.2 การดำเนินการด้านการผังเมือง

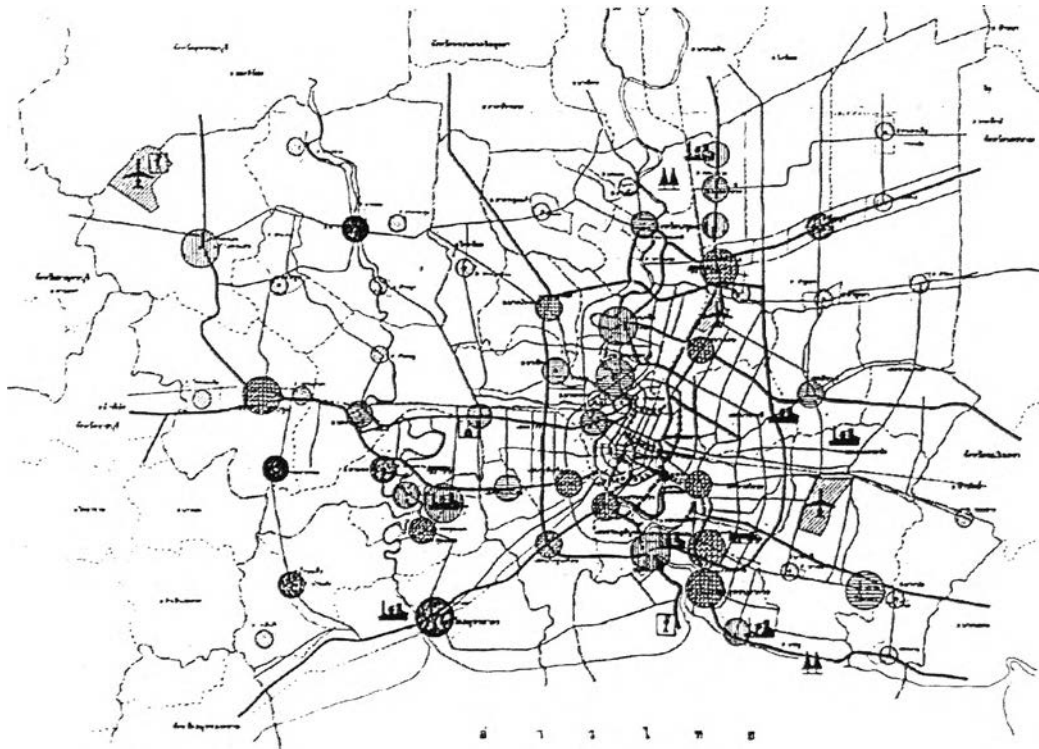
ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ได้มีความพยายามในการวางผังเมืองเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา 2 ผังด้วยกันได้แก่ (1) ผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พ.ศ. 2544 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการประสานแผนการวางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปี พ.ศ. 2527 และ (2) ผังเมืองรวมสมุทรปราการ พ.ศ. 2544 ซึ่งดำเนินการจัดทำในปี 2527 แต่ผังทั้งสองไม่ได้รับการประกาศเป็นกฎกระทรวงจึงเป็นเพียงแนวทางการพัฒนาเท่านั้น

1) ผังภาคกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พ.ศ. 2544 (แผนที่ 4.7) ที่ดำเนินการโดยสำนักผังเมืองในปี 2524 เป็นการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดในแผนฯ 5 เพื่อเสนอแนะรูปแบบและแนวทางการพัฒนาระบบชุมชนภายในปริมณฑลที่มีบทบาทรองรับการกระจายความเจริญของกรุงเทพมหานคร และใช้เป็นแผนแม่บทของการวางผังเมืองรวม การวางผังพัฒนาชุมชนและการวางผังพัฒนาชนบทในพื้นที่ ผังครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 5 จังหวัดปริมณฑล โดยมีเป้าหมายประชากรในปี 2544 จำนวน 12.1 ล้านคน มีระยะเวลาดำเนินแผน 20 ปี ตั้งแต่ 2525 – 2544

ผังภาคนี้ได้วางเป้าหมายระบบชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ (1) กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศ (2) ชุมชนหลักเป็นเมืองศูนย์กลางระดับภาค (3) ชุมชนรองเป็นชุมชนขนาดกลางในภาค และ (4) ชุมชนขนาดเล็กเป็นศูนย์กลางการให้บริการและพักอาศัยในระดับท้องถิ่น โดยกำหนดเป้าหมายในปี 2544 ให้มีชุมชนหลักทั้งสิ้น 11 ชุมชน ชุมชนรอง 16 ชุมชน และชุมชนเล็ก 23 ชุมชน กำหนดระบบเศรษฐกิจในภาคเป็นเศรษฐกิจผสมระหว่าง 3 สาขาหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ โดยคาดว่า สาขาอุตสาหกรรมจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น กำหนดบทบาทของแต่ละชุมชนให้แตกต่างกันตามศักยภาพของแต่ละชุมชน เปลี่ยนจากระบบที่ชุมชนต้องพึ่งพาเมืองใหญ่เป็นแบบพึ่งพาตนเอง

ชุมชนในจังหวัดสมุทรปราการที่ได้รับการกำหนดให้เป็นชุมชนหลักมี 4 ชุมชนได้แก่ (1) สมุทรปราการ (2) พระประแดง (3) สำโรงเหนือ และ (4) เมืองใหม่บางพลี ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นชุมชนรองมี 1 ชุมชน ได้แก่ บางปู และเป็นชุมชนขนาดเล็ก 3 ชุมชน ได้แก่ (1) บางพลี (2) บางบ่อ และ (3) คลองด่าน นอกจากนั้นในผังภาคฉบับนี้ได้กำหนดบทบาทของชุมชนเป็น 4 ลักษณะได้แก่ (1) ชุมชนอุตสาหกรรม 8 ชุมชน (2) ชุมชนอุตสาหกรรมบริการเกษตร 3 ชุมชน (3) ชุมชนพาณิชย์และบริการ 6 ชุมชน (4) ชุมชนพักอาศัย 5 ชุมชน (5) ชุมชนการศึกษา 2 ชุมชน และชุมชนเกษตร 3 ชุมชน ในการนี้ได้กำหนดให้เมืองใหม่บางพลีเป็น 1 ในชุมชนพักอาศัย 5 ชุมชนนั้น

แผนที่ 4.7 ผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พ.ศ 2544

แผนที่ 4.8 ผังเมืองรวมสมุทรปราการ พ.ศ 2544

วิทยานิพนธ์ :
พัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมืองในภาคมหานคร: กรณีศึกษาแนวแกน
ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

ที่มา : สำนักผังเมือง,กระทรวงมหาดไทย, 2527

มาตราส่วน

จะเห็นได้ว่า ผังภาคฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับเมืองใหม่บางพลี โดยกำหนดให้เป็นชุมชนหลักที่มีบทบาทเป็นชุมชนพักอาศัย และให้ชุมชนบางพลีเดิมเป็นชุมชนขนาดเล็ก ทำให้อนุমানได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวในพื้นที่ศึกษา เมืองใหม่บางพลีมีพัฒนาการที่สำคัญและรวดเร็วกว่าชุมชนบางพลีเดิม

2) ผังเมืองรวมสมุทรปราการ พ.ศ. 2544 (แผนที่ 4.8) ดำเนินการในปี 2527 กำหนดเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการจะมีประชากรในปี 2544 ทั้งหมด 1.2 ล้านคน โดยเป็นการจัดทำผังตามนโยบายที่กำหนดให้ สมุทรปราการเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่รองจากกรุงเทพมหานคร มีแนวคิดกำหนดให้พัฒนาเมืองเป็น 3 ศูนย์กลางหลักได้แก่ (1) พระประแดง (2) ชุมชนรอบเขตเทศบาลเมือง และ (3) ชุมชนสำโรงเหนือ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมชานเมือง และกำหนดการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับโครงการของรัฐได้แก่ (1) โครงการเมืองใหม่บางพลี (2) โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (3) ทางด่วนบางนา – ท่าเรือ – ดินแดง และ (4) โครงการป้องกันน้ำท่วมตามพระราชดำริ

จากผังการใช้ที่ดินในอนาคตตามร่างผังเมืองรวมฉบับนี้ แสดงให้เห็นว่า ผังมีแนวความคิดในลักษณะเมืองหลายศูนย์กลาง โดยในพื้นที่พัฒนาตามแนวแกนระหว่างเมืองที่เป็นพื้นที่ศึกษาได้กำหนดให้มีเมืองใหม่บางพลีเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและมีศูนย์กลางขนาดเล็กที่ชุมชนบางพลี และบางบ่อ โดยให้พื้นที่โดยรอบชุมชนทั้ง 3 เป็นพื้นที่สีเขียว

การดำเนินการผังเมืองทั้ง 2 ไม่ได้มีการประกาศเป็นกฎหมาย จึงไม่มีผลต่อพัฒนาการตามพื้นที่แนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมืองที่เป็นพื้นที่ศึกษา เป็นเพียงแนวความคิดที่สะท้อนให้เห็นสภาพการพัฒนาว่าในช่วงปี 2527 พัฒนาการตามแนวแกนยังไม่หนาแน่นเท่าใดนัก โดยมีพื้นที่โครงการเมืองใหม่บางพลีเป็นองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่

4.3.3 นโยบายด้านอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุน

ในช่วงแผนฯ 5 เป็นการปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพเร่งรัดส่งเสริมการส่งออกและพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานในบริเวณพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นสำคัญ (ศิววงศ์, 2534) เนื่องจากพบในช่วงก่อนว่าโครงสร้างอุตสาหกรรมของไทยต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นหลัก การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกยังไม่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น และยังไม่มีการผลิตอุตสาหกรรมพื้นฐาน

แผนฯ 5 จึงได้มุ่งเน้นอุตสาหกรรมประเภทเพื่อการส่งออกโดยกำหนดเป้าหมายที่จะปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมซึ่งขณะนั้นมี 10 หมวด ให้ได้ปีละ 2 หมวด สนับสนุนให้อุตสาหกรรมขนาดย่อมขยายตัวมากกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพิ่มมูลค่าอุตสาหกรรมส่งออกไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี และเพิ่มมูลค่าอุตสาหกรรมเพื่อใช้ในประเทศร้อยละ 5 ต่อปี และคาดว่าจะทำให้การจ้างงานมากขึ้นร้อยละ 7.6 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2515) การดำเนินการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อให้การลงทุนในอุตสาหกรรมในหมวดเครื่องใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมรถยนต์ให้ใช้ชิ้นส่วนในประเทศมากขึ้น และปรับโครงสร้างภาษีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอตลอดสายการผลิต

ในแผนฯ 6 ได้ดำเนินการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมต่อจากแผนฯ 5 โดยมีเป้าหมายในอุตสาหกรรม 3 ประเภท ได้แก่ (1) อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในประเทศทั้งการเกษตร ไม้ และผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (2) อุตสาหกรรมวิศวกรรมระดับกลาง เช่น อุตสาหกรรมประกอบผลิตภัณฑ์และชิ้นส่วนอุปกรณ์สื่อสาร (3) อุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในภูมิภาค

การส่งเสริมการลงทุนยังคงยึดนโยบายการกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยในปี พ.ศ. 2531 (ช่วงแผนฯ 6) ได้กำหนดเขตส่งเสริมการลงทุนเป็น 3 เขต โดยเขต 1 กรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ ไม่ได้รับการส่งเสริม เขต 2 จังหวัดปริมณฑล 4 จังหวัด และเขต 3 อีก 67 จังหวัด ทั่วประเทศได้รับการส่งเสริม โดยเขต 3 จะได้สิทธิประโยชน์มากที่สุด และต่อมาในปี พ.ศ. 2533 ได้ปรับเขตโดยให้จังหวัดปริมณฑล 4 จังหวัด มาผนวกกับกรุงเทพฯ และสมุทรปราการเป็นเขต 1 ที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ ให้ 10 จังหวัด โดยรอบกรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นเขต 2 และ 57 จังหวัดที่เหลือเป็นเขต 3 ที่ได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังให้นิคมอุตสาหกรรมเป็นเขตส่งเสริมการลงทุนด้วย

ดังนั้น พื้นที่พัฒนาตามแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมืองที่เป็นพื้นที่ศึกษาจึงมีเพียงพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมเมืองใหม่บางพลีเท่านั้น ที่เป็นเขตส่งเสริมอุตสาหกรรม

4.3.4 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการในพื้นที่ศึกษา

ในช่วงของแผนฯ 5 และแผนฯ 6 นั้น มีโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้แก่

1) โครงการทางด่วนระยะที่ 1 ท่าเรือ - บางนา แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2526 เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อพัฒนาการในพื้นที่ตามแนวแกนระหว่างเมืองที่เป็นพื้นที่ศึกษาค่อนข้างมาก เพราะเป็นตัวเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมสายหลักทางตอนเหนือของกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ และภาคเหนือของประเทศ เข้ากับท่าเรือระหว่างประเทศที่คลองเตย มาผ่านพื้นที่ศึกษาตามแนวถนนบางนา - ตราด เชื่อมโยงไปยังพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ทำให้การขนส่งจากพื้นที่พัฒนาตามแนวแกนระหว่างเมืองที่เป็นพื้นที่ศึกษาไปยังกรุงเทพมหานครและสถานีขนส่งสายระหว่างประเทศในกรุงเทพมหานคร สะดวกรวดเร็วกว่าช่วงที่ผ่านมา

2) โครงการเมืองใหม่บางพลี วาระที่ 2 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2530 ทำให้เกิดพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 415 ไร่

3) โครงการสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 ของกรุงเทพฯ ได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีในปี 2534 ทำให้นักลงทุนภาคเอกชนคาดการณ์ว่าพื้นที่บริเวณใกล้สนามบินจะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา

4) โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้มีการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังแล้วเสร็จในปี 2525 และนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ในปี พ.ศ. 2528 ในช่วงของแผนฯ 5 และในช่วงแผนฯ 6 เปิดดำเนินการท่าเรือแหลมฉบังในปี พ.ศ. 2534 และเกิดนิคมอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอีก 6 นิคม 20,683 ไร่ 307 โรงงาน

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และ 6 นี้ เป็นช่วงที่มีความก้าวหน้าที่สำคัญของโครงการในพื้นที่ 2 โครงการ ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบางพลี วาระที่ 2 กับ การอนุมัติโครงการสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 แล้ว ยังเป็นช่วงที่เริ่มเกิดความเชื่อมโยงทางพื้นที่ระหว่างกรุงเทพมหานครกับพื้นที่ตามแนวแกนระหว่างเมืองที่เป็นพื้นที่ศึกษาและกับพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก เนื่องจากโครงการทางด่วนท่าเรือ - บางนา และท่าเรือแหลมฉบังและนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเริ่มดำเนินการจึงเป็นช่วงที่นโยบายและการดำเนินการของรัฐส่งผลต่อพัฒนาการในพื้นที่ตามแนวแกนอย่างเต็มที่

4.4 ช่วงที่ 4 : ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ช่วงการพัฒนาแบบยั่งยืนภายใต้โลกาภิวัตน์และประชาธิปไตย

ในช่วงนี้เศรษฐกิจไทยขยายตัวสูงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติ การคลังมีเสถียรภาพ ประชาชนมีรายได้และมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น แต่เป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุลเนื่องจากยังมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การขาดแคลนบริการพื้นฐาน และปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เป้าหมายของแผนฯ 7 จึงมุ่งให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ การกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบท และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม (วิรัตน์ , 2540)

ในช่วงแผนฯ 7 นี้ โอกาสในการพัฒนาประเทศของไทยที่เกิดจากการส่งออกมีแนวโน้มที่ดีมีการขยายฐานการผลิตสาขาอุตสาหกรรมมีลู่ทางในการเปิดตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน สามารถพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการเงินของภูมิภาคได้ จึงได้มีการกำหนดเป้าหมายหลักไว้ 4 ส่วน ได้แก่ (1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยให้สาขาอุตสาหกรรมขยายตัวสูงกว่าสาขาเกษตรกรรม (2) การสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (3) การกระจายรายได้ (4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิต (5) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.4.1 นโยบายการพัฒนาเมือง

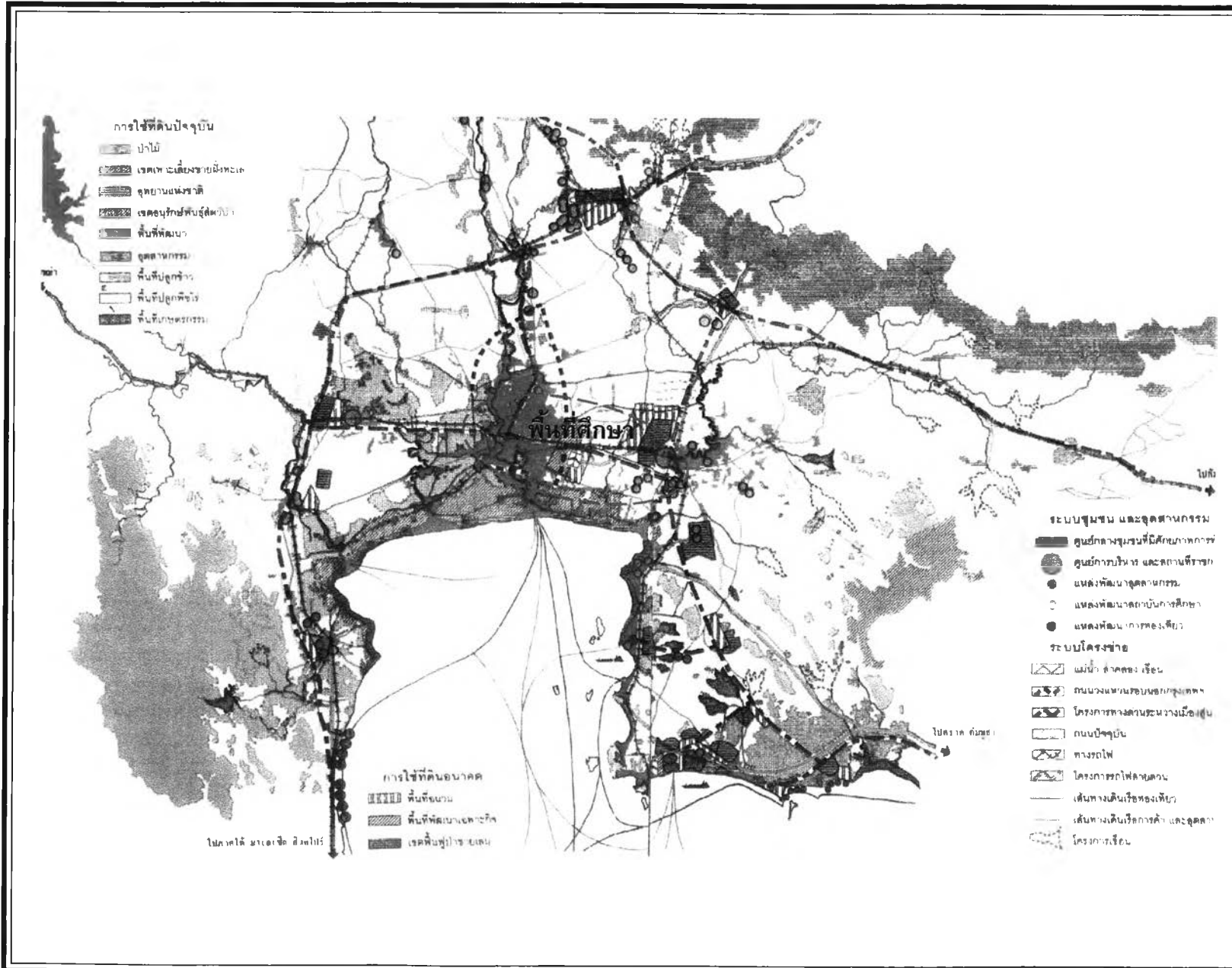
นโยบายด้านการพัฒนาเมืองในแผนฯ 7 นี้ ได้ก้าวเข้าสู่แนวนโยบายใหม่ได้แก่ การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของภูมิภาคและแข่งขันในระดับนานาชาติได้ โดยใช้การพัฒนาโครงข่ายบริการพื้นฐานเป็นแกนนำการขยายตัวและการใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นไปอย่างเหมาะสมและเชื่อมโยงเป็นระบบกับการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยกำหนดเป้าหมายกลุ่มพื้นที่หลักเป็น 2 บริเวณ ได้แก่ (1) ภาคมหานคร ครอบคลุมพื้นที่และแนวเชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นโครงข่ายชุมชนเมืองเดียวกัน (2) พื้นที่แหล่งอุตสาหกรรมภาคกลางตอนบนมีสระบุรีเป็นศูนย์กลาง โดยใช้ฝั่งภาคมหานคร (2537) แผนที่ 4.9) เป็นกรอบการพัฒนา และใช้ฝั่งเจ้าโครงการพัฒนามหานครและฝั่งเมืองรวมของแต่ละชุมชนเป็นแผนชี้้นำการพัฒนาที่ดินพร้อมกับมาตรการกระจายความแออัดออกจากใจกลางเมือง เช่น การสร้างเมืองใหม่และเมืองบริวาร รวมทั้งการกำหนดมาตรการป้องกันการพัฒนาตัวของเมืองตามแนวยาวของถนน

ในการพัฒนาโครงข่ายพื้นฐานด้านคมนาคมระหว่างเมืองให้ใช้ระบบทางด่วนระหว่างเมืองและระบบการขนส่งประสิทธิภาพสูง เช่น ระบบรถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเข้ากับพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก การพัฒนาท่าอากาศยานพาณิชย์สากลแห่งที่ 2 โดยจัดการด้านที่ดินและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับการขยายตัวของเมือง นอกจากนี้ให้มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นให้เป็นฐานอุตสาหกรรมหลักและประตูเศรษฐกิจใหม่ของประเทศรองรับการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมและลดความแออัดของกรุงเทพมหานคร

4.4.2 การดำเนินการด้านการผังเมือง

ในช่วงแผนฯ 7 เป็นก้าวสำคัญด้านการผังเมืองของประเทศไทย คือการที่ได้มีการประกาศกฎกระทรวงผังเมืองรวม 2 ฉบับขึ้นในช่วงแผนฯ นี้ ได้แก่ กฎกระทรวง 116 ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร

วิทยานิพนธ์ :
 พัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมือง
 ในภาคมหานคร: กรณีศึกษาแนว
 แกนด้านตะวันออกของ
 กรุงเทพมหานคร

แสดง
แผนที่ 4.9
 ผังโครงสร้างภาคมหานคร (2553)

ที่มา :
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2537

มาตราส่วน

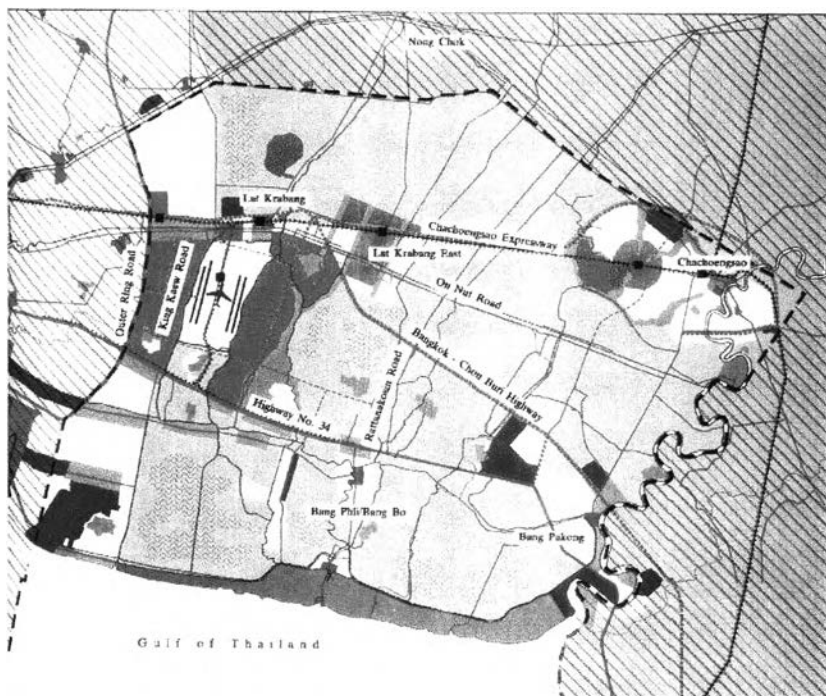
แผนที่ 4.10 ผังเมืองรวมสมุทรปราการ พ.ศ. 2542

□ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	▨ ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา	— เขตผังเมืองรวม	▨ ดานลูกรัง พื้นถนนอ่อน
▨ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	▨ ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบท	--- เขตจังหวัด	▨ ถนนโครงการ
▨ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	▨ ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา	--- เขตอำเภอ	▨ ทางรถไฟ
▨ ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม	▨ ที่ดินประเภทสถาบันราชการ	--- เขตตำบล	▨ สะพาน
▨ ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า	▨ สาธารณูปโภค, สาธารณูปการ	--- เขตเทศบาล	▨ แม่น้ำ คลอง
▨ ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม	▨ เขตสุขาภิบาล	--- เขตสุขาภิบาล	
▨ ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	▨ ทางหลวง ถนน		

แผนที่ 4.11 ผังแม่บทพื้นที่โดยรอบสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 พ.ศ.2553

STRATEGIC LAND USE PLAN 2010

- Legend
- Residential - Low Density
  - Residential - Medium Density
  - Residential - High Density
  - Mixed Land Use
  - Commercial
  - Special Business Area Around SRIA
  - Industry
  - Education
  - Government
  - Agriculture
  - Recreation/Green Area Parkway
  - Water Retention Area
  - Mangrove Forest
  - Road
  - Rail (Right of Way)
  - Highway - Existing
  - Highway - Planned
  - Road - Existing
  - Road Planned
  - River/Klong
  - Provincial Boundary
  - Lapduan Area Boundary
- Scale: 0 2 4 6 8 10 Km
- Date: August 1994
- Kingdom of Thailand
Office of the Second Bangkok International Airport
Development Committee (OSIARC)
National Economic and Social Development Board (NESDB)

วิทยานพนธ์ :
พัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมืองในภาคมหานคร: กรณีศึกษาแนวแกน
ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

ที่มา : กรมผังเมือง ,2537
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2537(หน้า 8-9)

มาตราส่วน

ในปี 2535 และกฎกระทรวง 173 ผังเมืองสมุทรปราการในปี 2537 ซึ่งเป็นผังเมืองรวมฉบับแรกของสมุทรปราการที่มีผลทางกฎหมายหลังจากการเริ่มวางผังครั้งแรกเมื่อ 29 ปี ที่ผ่านมา (สมชาย, 2544)

ผังเมืองรวมสมุทรปราการ (แผนที่ 4.10) เป็นการวางผังตามแนวนโยบายในแผนฯ 5 ที่กำหนดให้สมุทรปราการเป็นจังหวัดที่รองรับกิจกรรมต่าง ๆ จากกรุงเทพมหานครและเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่สำคัญรองจากกรุงเทพฯ และเป็นการวางผังสืบเนื่องจากผังภาคมหานครและปริมณฑลที่ได้กำหนดระบบชุมชนต่าง ๆ ในภาคมหานครและคำนึงถึงศักยภาพการพัฒนาเมืองสมุทรปราการเกิดจากโครงการพัฒนาที่สำคัญ 8 โครงการเป็นหลัก ได้แก่ (1) โครงการท่าอากาศยานสากลแห่งที่ 2 (2) โครงการทางหลวงวงแหวนรอบนอก (3) โครงการทางหลวงกรุงเทพ-ชลบุรีสายใหม่ (4) โครงการถนนเชื่อมถนนกิ่งแก้ว-รัตนโกสินทร์ 200 ปี (5) โครงการถนนเชื่อมสุขุมวิท-บางนา-ตราด (6) โครงการถนนวงแหวนอุตสาหกรรม (7) โครงการทางด่วนบางนา-บางปะกง (8) ทางด่วนชั้นที่ 3 อัจฉริยะสมุทรปราการ โดยมีข้อจำกัดในการพัฒนาคือ การทรุดตัวของพื้นที่และเขตพื้นที่ปลอดภัยทางอากาศ

ผังเมืองรวมสมุทรปราการยังคงใช้แนวความคิด ส่งเสริมการพัฒนาแบบหลายศูนย์กลางและกระจายศูนย์กลางกิจกรรมทางเศรษฐกิจสนับสนุนการพัฒนาชุมชนศูนย์กลางใหม่ ผังได้แบ่งการใช้ที่ดินเป็น 11 ประเภท โดยกำหนดให้พื้นที่ในอำเภอบางพลี บางบ่อ ตามแนวถนนบางนา - ตราดและเทพารักษ์ มีศูนย์กลางธุรกิจการค้ารวมในสาขาภิบาลบางพลีและบางบ่อให้มีที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยอยู่ตามแนวถนน บางนา - ตราด - เทพารักษ์ และพื้นที่โดยรอบชุมชนเมืองใหม่บางพลี และกำหนดให้มีย่านอุตสาหกรรมบางนา - ตราด และนิคมอุตสาหกรรมบางพลี และย่านนิคมอุตสาหกรรมบางบ่อ

4.4.3 นโยบายด้านอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุน

แนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมตามแผนนี้ใช้การส่งเสริมและสนับสนุนโดยนโยบายการคลังการเงินระบบภาษีและสิทธิประโยชน์ ปรับปรุงกฎระเบียบและนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนเช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 โดยแยกกลุ่มอุตสาหกรรมที่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนน้อยและมากให้ขออนุญาตได้รวดเร็วขึ้น ปรับปรุงพระราชบัญญัตินิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ให้ครอบคลุมนิคมอุตสาหกรรมของเอกชน ส่งเสริมขีดความสามารถทางเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายเฉพาะสาขา 6 สาขา คือ (1) อุตสาหกรรมการเกษตร (2) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (3) อุตสาหกรรมโลหะเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมประกอบยานยนต์ (4) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ กระตุ้นให้พัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนมากขึ้น (5) อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ส่งเสริมอุตสาหกรรมขั้นปลายโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์พลาสติก (6) อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงเปิดเสรีอุตสาหกรรมนี้ รัฐบาลบทบาทลงไปใช้กลไกตลาดลดการคุ้มครองอุตสาหกรรม หันมาปรับปรุงระบบอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน เปิดเสรีในการตั้งและขยายโรงงาน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี 2534 ผ่อนปรนหลักเกณฑ์เพื่อให้ต่างชาติมาลงทุนและมาตั้งสำนักงานภูมิภาคมากขึ้นเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สนับสนุนให้มีการตั้งโรงงานในเขตนิคมและเขตอุตสาหกรรม และลดขนาดการลงทุนขั้นต่ำลงเพื่อส่งเสริมกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยคงแนวทางในการกำหนดเขตส่งเสริมการลงทุนโดยการให้สิทธิประโยชน์สูงแก่จังหวัดที่ห่างจากกรุงเทพฯ ออกไป กล่าวคือ เขต 1 กรุงเทพฯ สมุทรปราการและจังหวัดปริมณฑลเป็นเขตที่ไม่ให้สิทธิประโยชน์ เขต 2 ได้แก่ 12 จังหวัด รอบเขต 1 และบางจังหวัดในภูมิภาค เช่น ภูเก็ต เขต 3 คือพื้นที่ในจังหวัดที่เหลือทั้งหมด เป็นพื้นที่ที่ได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุด

4.4.4 โครงการพัฒนาที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการในพื้นที่ศึกษา

ในช่วงแผนฯ 7 นี้ มีโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทั้งในพื้นที่และตามนโยบายการเชื่อมโยงกรุงเทพมหานครกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นระบบเมืองเดียวกันหลายโครงการ ได้แก่

1) การสร้างทางคู่ขนานถนนบางนา - ตราด แล้วเสร็จในปี 2535 ทำให้เกิดถนนท้องถิ่น (Local Road) ขนานกับทางหลวงระหว่างภาค (Regional Arterial Road) ตลอดแนวพื้นที่ศึกษา เกิดจุดกลับรถในระยะห่างกันมาก ทำให้ความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ 2 ฝั่งของถนนทำได้ยากขึ้น

2) ถนนวงแหวนรอบนอกด้านตะวันออกแล้วเสร็จในปี 2539 มาเชื่อมต่อกับถนนบางนา - ตราด บริเวณกิโลเมตรที่ 16 ทำให้การคมนาคมจากพื้นที่ศึกษาไปยังส่วนต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครและจังหวัดในตอนเหนือและตะวันตกของกรุงเทพฯ สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

3) ถนนกรุงเทพ - ชลบุรี สายใหม่แล้วเสร็จในปี 2540 เป็นทางหลวงระหว่างเมืองที่จำกัดทางเข้า - ออก เพื่อป้องกันการเกิดพัฒนาการตามแนวทางหลวง ทำให้ความเชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพกับชลบุรีสะดวกรวดเร็ว และเป็นทางเลือกเพิ่มขึ้นจากถนนบางนา - ตราด

4) ทางด่วน กรุงเทพ - ชลบุรี แล้วเสร็จในปี 2541 เป็นทางด่วนที่สร้างคร่อมแนวถนนบางนา - ตราด ทำให้เกิดทางเลือกในการคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯ และชลบุรีเพิ่มขึ้นอีก

นอกจากโครงการเส้นทางคมนาคมดังกล่าวแล้วยังมีความก้าวหน้าของโครงการ 2 โครงการ ได้แก่

5) โครงการสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 ของกรุงเทพฯ ได้มีการศึกษาแผนแม่บทและความเป็นไปได้สำหรับพื้นที่โดยรอบสนามบิน (แผนที่ 4.11) ในปี 2537 ผังกลยุทธ์การใช้ที่ดินโดยรอบสนามบินฯ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 เขตที่ 1 ในรัศมี 15 - 30 กิโลเมตร เป็นเขตธุรกิจที่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมและเขตที่อยู่อาศัยเพิ่มเติม โดยคาดว่าจะมีประชากรย้ายเข้ามาสู่บริเวณทั้ง 3 ดังกล่าวไม่มากนัก โดยร้อยละ 80 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นจะอยู่นอกบริเวณแผนแม่บทและคาดว่าในปี 2536 จะมีประชากรในพื้นที่แผนแม่บท 3.4 ล้านคน การจ้างงานส่วนใหญ่ร้อยละ 70 จะอยู่ในเขตอำเภอบางพลี

หากนำผังกลยุทธ์นี้เปรียบเทียบกับผังเมืองรวมจังหวัดสมุทรปราการ (แผนที่ 4.10) จะเห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณเมืองใหม่บางพลีตามแนวถนนบางนา - ตราด ที่ผังแม่บทเสนอการพัฒนาที่เบาบางกว่าผังเมืองรวมสมุทรปราการเป็นอย่างมาก

6) โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ในช่วงของแผนฯ 7 ได้มีการเปิดดำเนินการท่าเรือมาบตาพุดในปี 2535 และเกิดนิคมอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอีก 2 นิคม 7,128 ไร่ มีจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นอีก 67 โรงงาน ผลจากการศึกษาการพัฒนา นิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่าอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์มีศูนย์กลางอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สวนอุตสาหกรรมสยามอีสเทิร์น และนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นชิปบอร์ด ส่วนอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีศูนย์กลางการผลิตอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมบางปะกง จังหวัดชลบุรี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก, 2544)

4.5 สรุปนโยบายแผนและการดำเนินการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครอันเนื่องมาจากความเชื่อมโยงอุตสาหกรรม

จากการทบทวนนโยบายแผนและการดำเนินการของรัฐที่ผ่านมา สามารถสรุปส่วนที่มีผลต่อพัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพที่เป็นพื้นที่ศึกษาได้ดังนี้ (ดูตาราง 4.1 ประกอบ)

4.5.1 การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเรื่องการจัดการการเติบโตของกรุงเทพมหานคร

ในช่วงต้นตั้งแต่แผนฯ 1 ถึง แผนฯ 4 นโยบายชาติต้องการชะลอ และจำกัดการเติบโตของกรุงเทพมหานคร โดยการกำหนดพื้นที่สีเขียวเป็นแนวจำกัดการเติบโตและกำหนดมาตรการต่าง ๆ ตั้งแต่การพัฒนาเมืองใหม่ภูมิภาคในเชิงการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อชะลอการเติบโตของกรุงเทพมหานครลงจนถึงช่วงแผนฯ 5 จึงทบทวนและพบว่า การดำเนินการชะลอการเติบโตของกรุงเทพไม่มีผลในทางปฏิบัติ จึงได้พยายามกำหนดแผนนโยบายสู่การปฏิบัติและเริ่มโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นฐานอุตสาหกรรมและประตูสู่นานาชาติแห่งใหม่ และเมื่อถึงแผนฯ 7 แนวความคิดจึงเปลี่ยนไปสู่การเชื่อมโยงพื้นที่กรุงเทพมหานครเข้ากับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นเมืองเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงนโยบายนี้ส่งผลต่อพื้นที่ศึกษาโดยในช่วงแรกที่แผนฯ พยายามจำกัดการเติบโตของกรุงเทพได้มีนโยบายให้ย้ายอุตสาหกรรมมาที่จังหวัดสมุทรปราการ ทำให้อุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะเติบโตทางด้านตะวันออกของกรุงเทพ และเมื่อช่วงแผนฯ 7 กำหนดให้พื้นที่ชายฝั่งตะวันออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหม่ จึงเกิดแรงดึงดูดการพัฒนาอุตสาหกรรมจากกรุงเทพและสมุทรปราการไปตามแนวแกนเชื่อมต่อระหว่างเมืองด้านตะวันออก

4.5.2 การขาดการดำเนินการด้านผังเมืองที่มีประสิทธิภาพกับการพัฒนาโครงการที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่

พบว่าแม้มีความพยายามในการวางผังเมืองมาตั้งแต่ปี 2503 แต่ปรากฏผังเมืองรวมที่ได้รับการประกาศเป็นกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติผังเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาในช่วงแผนฯ 7 หรือ 40 ปี นับจากความพยายามในการรวมผังเมืองฉบับแรก อย่างไรก็ตามแนวความคิดในผังเมือง ผังภาคต่าง ๆ ที่แม้จะไม่ได้ประกาศเป็นกฎหมายแต่มีการดำเนินโครงการตามอยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการในผัง Litchfield การสร้างสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 การสร้างทางด่วนขั้นที่ 1 แต่โครงการทั้งหลายเหล่านี้เมื่อขาดการดำเนินการอื่น ๆ เช่น การควบคุมการใช้ที่ดินให้เป็นไปในแนวทางสู่เป้าหมายเดียวกัน ก็นำไปสู่การพัฒนาแบบขาดการวางแผน โดยเห็นได้ชัดเจนในการก่อสร้างถนนบางนา - ตราด โดยขาดมาตรการทางผังเมืองในการควบคุมการใช้ที่ดินตามแนวถนน และการดำเนินการโครงการเมืองใหม่บางพลี โดยขาดมาตรการควบคุมการใช้ที่ดินโดยรอบเมืองใหม่ จึงสรุปได้ว่าพัฒนาการตามแนวแกนระหว่างเมืองได้รับการกระตุ้นจากนโยบาย แผน และโครงการของรัฐให้เกิดการเติบโตขึ้น

ตาราง 4.1 สรุปนโยบายแผนการดำเนินการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่พัฒนาตามแนวเส้นทางคมนาคมสายหลักด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

แผนฯ 1 (2504-2509)	แผนฯ 2 (2510-2514)	แผนฯ 3 (2515-2519)	แผนฯ 4 (2520-2524)	แผนฯ 5 (2525-2529)	แผนฯ 6 (2530-2534)	แผนฯ 7 (2535-2539)		
<p>นโยบายชาติ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ บูรณาการทางเศรษฐกิจโดยการพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานเป็นรายโครงการ ◆ กระจายความเจริญออกจากนครหลวง ◆ โครงการผังนครหลวงปรับปรุงนครหลวง 								
<p>กำหนดแนวทางพัฒนาโดยรวมก่อนการพัฒนารายโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ให้ความสำคัญแก่การผังเมืองและพระราชบัญญัติผังเมือง ◆ วางแผนพัฒนาภาคและเมืองหลักในภูมิภาคเพื่อกระจายความเจริญ ◆ ระลอกการเติบโตของ กทม. โดยให้กระจายแหล่งอุตสาหกรรม ย้ายท่าเรือสากล หน่วยราชการออกให้ภาครัฐการภาควิชาการย้ายถิ่น 				<p>นำประเทศสู่ "ประเทศกึ่งอุตสาหกรรม"</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ใช้การพัฒนาแนวใหม่เป็นแผนนโยบายเพื่อการปฏิบัติ ◆ ใช้กลยุทธ์ "พื้นที่เป็น (Area Approach)" ◆ นโยบายระลอกการเติบโตของ กทม. ที่ผ่านามาไม่ได้ผลเปลี่ยนเป็นการพัฒนาระบบเมือง ◆ พัฒนา 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ◆ กำหนดผังเข้าโครงการพัฒนา กทม. และ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก 		<p>วางแผนพื้นที่ทั่วประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ พัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ 1. กทม. และปริมณฑล 2. เมืองเศรษฐกิจความเจริญในภูมิภาค 3. พื้นที่ชายฝั่งตะวันออกและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ◆ แบ่ง กทม. ออกเป็น 1. พื้นที่เศรษฐกิจชั้นใน 2. พื้นที่ชานเมือง 3. พื้นที่ย่านอุตสาหกรรม 4. พื้นที่ปริมณฑล 		
<p>จำกัดและชะลอการเติบโตของ กทม.</p>				<p>ยอมรับการชะลอการเติบโตของ กทม. ไม่ได้ผล</p>		<p>การจัดการการเติบโตของระบบเมืองในภาคมหานคร</p>		
<p>การผังเมือง</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ 2503 The Greater Bangkok Plan (Litch Rield) - กระจายอุตสาหกรรมออกจาก กทม. ไปยังสมุทรปราการ - เสนอให้มีสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2514 ผังนครหลวงปรับปรุงครั้งที่ 1 - กำหนดเขตภาคนครหลวงให้บริเวณชายอิทธิพล ชันนอกรัศมี 200 - 300 กม. เป็นฐานอุตสาหกรรม มีท่าเรือน้ำลึก สนามบินแห่งใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2518 พรบ. ผังเมือง ◆ 2518 ผังนครหลวง 2543 - เสนอให้มีการสร้างเมืองบริวารของ กทม. 9 เมืองรวมสมุทรปราการ พระประแดง ชลบุรี พัทยา แหลมฉบัง - เสนอระบบทางด่วน ท่าเรือ-ดอนเมือง ท่าเรือ-บางนา สนามบินหนองงูเห่า ท่าเรือน้ำลึก 		<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2524 ผังภาค กทม. และปริมณฑล พ.ศ. 2544 - กำหนดระบบชุมชนเป็น 4 ระดับ เมืองใหม่บางพลีเป็นชุมชนหลัก ชุมชนบางพลีเป็นชุมชนรอง ◆ 2527 ผังเมืองรวมสมุทรปราการ พ.ศ. 2544 - โครงการเมืองใหม่บางพลีและโครงการสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 อยู่ท่ามกลางพื้นที่สีเขียว 		<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2535 กฎกระทรวง 116 ผังเมืองรวม กทม. ◆ 2537 กฎกระทรวง 173 ผังเมืองรวมสมุทรปราการ ◆ 2537 ผังโครงสร้างภาคมหานคร - เชื่อมโยงระบบเมือง กทม. ESB และภาคกลางตอนบน-ภาคมหานคร ◆ 2537 ผังแม่บทพื้นที่โดยรอบสนามบินนานาชาติแห่งที่สอง 		
<p>ไม่มีผังเมืองที่ได้รับการประกาศกฎกระทรวง = ผังเมืองไม่มีผลทางกฎหมาย</p>						<p>มีการประกาศกฎกระทรวง ผังเมืองรวม 2 ฉบับ</p>		
<p>นโยบายอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุน</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ 2497 พรบ. ส่งเสริมการลงทุน ◆ 2502 มาตรการโลกเสนอให้พัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง ◆ 2503 พรบ. ส่งเสริมการลงทุนใหม่เน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า สนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ ◆ 2508 ตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม 		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ส่งเสริมการส่งออกควบคู่กับทดแทนการนำเข้า ◆ กระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค ◆ 2520 พรบ. ส่งเสริมการลงทุนถึงการลงทุนจากต่างประเทศ ◆ การนำเข้าสินค้าทุน และวัตถุดิบจากต่างประเทศ ◆ อยู่ภายใต้ระบบจัดสรรแรงงานนานาชาติ ◆ เกิดการผลิตสินค้าสำเร็จรูป เส้นใยประดิษฐ์พลาสติก ชิ้นส่วนรถยนต์ 		<ul style="list-style-type: none"> ◆ เน้นอุตสาหกรรมส่งออก ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมปิยะ 2 หมวดโดยเริ่มที่ยานยนต์และไฟฟ้าให้ใช้ชิ้นส่วนในประเทศมากขึ้น ◆ แผนฯ 6 ปรับปรุงโครงสร้างต่อ เน้น 3 ประเภท (1) ส่งออกโดยใช้วัตถุดิบในประเทศ (2) วิศวกรรมระดับกลาง (3) อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง ◆ 2533 เขตส่งเสริมการลงทุน 4 เขต กทม. และปริมณฑล ◆ ไม่ได้รับการส่งเสริมยกเว้นในเขตนิคมอุตสาหกรรม 		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ลดบทบาทการส่งเสริม/ คุ้มครองตลาด ◆ รัฐเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน ◆ ผ่อนปรนหลักเกณฑ์ให้ต่างชาติมาลงทุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ◆ ยังคงเขตส่งเสริมการลงทุนโดยไม่ส่งเสริมใน กทม. และปริมณฑล 		
<p>นโยบายการผลิตทดแทนการนำเข้า</p>		<p>ส่งเสริมการส่งออกควบคู่กับทดแทนการนำเข้า</p>		<p>เร่งรัดการส่งออก พัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานที่ ESB ปรับปรุงโครงสร้างพัฒนาการอุตสาหกรรมรายสาขา</p>		<p>เปิดเสรีอุตสาหกรรม</p>		
<p>โครงการพัฒนาที่สำคัญ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระบบโครงข่ายคมนาคม <ul style="list-style-type: none"> ◆ 2509 ถนนบางนา-บางปะกง 2. เมืองใหม่บางพลี 3. สนามบินนานาชาติแห่งที่สองของกรุงเทพฯ 4. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2512 ถนนบางนา-ตราด 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2515 ถนนเทพารักษ์ ◆ 2519 ถนนกิ่งแก้ว 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2520 ถนนศรีนครินทร์ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2526 ทางด่วนท่าเรือ-บางนา-สว.เสรี 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2530 ปรับปรุงเทพารักษ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ 2535 ถนนคู่ขนานบางนา-ตราด ◆ 2536 ถนนวงแหวนตะวันออก ◆ 2540 กรุงเทพฯ-ชลบุรี สายใหม่ ◆ 2541 ทางด่วนกรุงเทพฯ-ชลบุรี ◆ สร้างเมืองไม่เสร็จตามแผน ◆ ดำเนินการออกแบบและปรับพื้นที่ ◆ 2537 ศึกษาแผนพัฒนาพื้นที่โดยรอบ ◆ 2535 ท่าเรือมาบตาพุด ◆ นิคมเอกชน 2 แห่ง 7,128 ไร่ 67 โรงงาน 		

